

Editorial convidat

Diàleg sí, subalternitat de cap manera

Miguel Miranda Aranda

Membre del Consell Assessor Editorial de l'RTS. Facultat de Ciències Socials i del Treball de la Universitat de Saragossa

Confessaré que el primer esborrany escrit per a aquest editorial l'he hagut de rebutjar per la simple raó que m'he adonat que estava repetint les idees exposades pels qui m'han precedit en aquest honor que ens ofereix l'RTS com a editorialistes convidats, i que també són les meves obsessions: la necessitat de continuar treballant per construir una identitat professional clara, la recuperació de la història del treball social posant en valor les figures de les nostres pioneres fins no fa gaire ignorades i menyspreades, posar en valor les nombroses bones pràctiques professionals que en massa ocasions romanen invisibilitzades perquè no es comuniquen al col·lectiu professional, no s'escriuen ni es publiquen (i això inclou intervencions a escala grupal i comunitària, que són més abundants del que sembla a primera vista), el foment de la recerca amb la consegüent teorització pròpia sobre el nostre propi terreny, el reforçament de les revistes científiques com aquesta, que faciliten la comunicació sense barreres geogràfiques, el convenciment que el coneixement científic es construeix globalment i això implica trencar fronteres de tota mena, incloses les lingüístiques, per possibilitar aquest diàleg que sí que existeix en altres professions, el necessari diàleg entre l'àmbit acadèmic i l'àmbit de la pràctica directa, la necessària formació permanent en un món canviant i complex en el qual el coneixement científic no s'atura fugint d'un mer practicisme...

Quan l'RTS t'ofereix aquesta possibilitat, un honor sens dubte i una espècie de tancar un cercle en el temps, per a qui la tenia com a llibre de capçalera en els inicis professionals, pels volts dels 70, és comprensible que es tracti d'aprofitar l'ocasió per traslladar al col·lectiu professional les preocupacions pròpies d'un veterà enamorat de la seva professió i de la seva disciplina. Però, com dic, el lector trobarà tots aquests temes en aquestes pàgines magníficament tractats per altres editorialistes i articulistes. En conseqüència, tractaré de ser un pelet original i fins i tot provocador i sens dubte molest per a alguns. Mai em vaig quedar callat, ni davant la perspectiva de possibles i indefectibles represàlies que, d'altra banda, em resulten insignificants.

Sens dubte les nostres pioneres ens van aconsellar mantenir el diàleg amb les ciències afins. No hi ha més que llegir a M. Richmond per veure com dialoga amb la medicina, el dret, la filosofia, l'antropologia... Les seves notes a peu de pàgina de la seva obra de maduresa (*What is social case work*) són una invitació a conèixer l'obra dels intel·lectuals més excel·lents del moment. També són molt suggeridors les cites que posa al principi de *Social Diagnosis*: una de James Jackson Putnam, un

metge neuròleg fundador de la primera clínica neurològica que més tard va ser el Departament de Neurologia de la Harvard Medical School, un dels introductors del treball social als hospitals, amb Cabot, impulsor de la Societat d'Higiene Mental i col·laborador de les C. O. S. a més de pragmatista, amic de W. James. La segona és de Cooley, més conegut, professor de la Universitat de Michigan. I la tercera és de Hans Gross, un jurista austriac considerat el pare de la criminologia, l'estudi científic del delictes, a l'Escola de Criminologia de Graz.

Helen Harris Perlman en el pròleg del seu magnífic llibre *Social Casework* qualifica de brillant *Social diagnosis*, la monumental obra de recerca de Richmond, que qualifica com "el primer i més excel·lent esforç cap a una organització i ordenació dels processos del *casework*, seleccionant i aplicant alguns dels sistemes operatius vigents en lleis i medicina...". Si anem de les C. O. S. als Settlement, de M. Richmond a Jane Addams, és de citació obligatòria l'obra de Mary Jo Deegan que té el significatiu títol de *Jane Addams and the Men of the Chicago School, 1892-1918*, en el qual la sociòloga canadenca, a més de reclamar-la com a sociòloga (per fer recerca, com si les treballadores socials no n'haguessin fet des del principi), la reconeix com la líder de tot el moviment progressista, brou de cultiu dels pragmatistes, interaccionistes i de tants treballs d'aquella escola on els homes (Park, Thomas), manaven invisibilitzant la contribució femenina a la qual preferien només en l'àmbit de la intervenció, reservant-se per a ells el privilegi de pensar, de teoritzar, fins i tot d'ocupar la docència universitària.

Doncs bé, és evident que aquella pràctica de diàleg interdisciplinari i aquella recomanació de Richmond a les següents generacions s'han complert sense gènere de dubtes. M. Payne defensa que "les teories de l'acció social poden ser enteses relacionades les unes amb les altres com si fossin un cos global de coneixement" i aquestes teories que tracten d'explicar, descriure o justificar el que fan els treballadors socials són evidentment compartides amb altres disciplines i van arribar al treball social gràcies a aquest diàleg que es va iniciar tan primerencament amb la filosofia (pragmatisme), la psicologia social (l'interaccionisme) i que va continuar amb la psicoanàlisi quan va arribar als Estats Units (Hamilton, Hollis, Robinson, Taft, Perlman) i en les següents generacions. I es va continuar dialogant amb el marxisme i la sociologia crítica, amb Bertalanffy i la seva teoria general dels sistemes, i amb qualsevol altra teoria que pogués ser útil al treball social sense perdre la identitat. Això no ho fa només el treball social, sinó qualsevol altra disciplina. Ningú pot romandre en un compartiment estanc ignorant el que es crea al seu voltant. El treball social, tampoc.

Ara bé, i vaig acabant, aquest diàleg no significa submissió, subalternitat enfront de l'hegemonia d'uns altres (Gramsci). En cap cas significa que el treball social sigui una pista d'aterratge per a colonitzadors, en massa ocasions rebutjats pels seus àmbits "naturals" que continuen pretenent liderar una professió i una disciplina que no és la seva, i a més amb aires de superioritat i una pretesa innovació. Ho afirmo amb contundència en la presentació del volum II de *Lo social en la salud mental. Trabajo Social en Psiquiatría*. Estem farts, però veritablement farts, de

la gent que, emparada en normatives irracionals, pretén colonitzar-nos, com si estiguéssim necessitats de les seves grandioses aportacions que d'altra banda passen en gran part desapercebudes, encara que, això sí, es publiquin en revistes de molt d'impacte que gairebé ningú llegeix. El treball social té ja una llarga trajectòria, és una professió en la qual per exercir cal tenir l'acreditació acadèmica que correspongui en cada país. I és una disciplina que dialoga, però no en una permanent minoria d'edat que només existeix al cap d'aquells que busquen el seu lloc en el món a l'empara del discurs de la transversalitat. I com és obvi... per ensenyar alguna cosa cal conèixer-la prèviament. I xoca trobar-te amb gent que a l'empara d'aquesta legislació irracional pretén ensenyar per a l'exercici d'una professió que ells mateixos no podrien exercir. Si no es pot ensenyar medicina sense ser metge, per què sí que es pot ser professor de treball social en qualsevol de les seves modalitats? Aquesta realitat és una falta de respecte a la professió que a molts ens resulta intolerable i sobre la qual els òrgans corporatius, com farien uns altres en el seu cas, han de, al meu entendre, reflexionar i actuar.

No puc acabar sense dedicar en aquestes pàgines un record emocionat a la professora Mercedes Vilas, recentment finada a Barcelona, ciutat a la qual es va retirar després de la seva jubilació a la Universitat de Saragossa. Una catalana que va deixar empremta en generacions d'alumnes. Culta, sàvia, temperada, excel·lent supervisora, professora estimada. No vaig ser alumne seu, però sí company i successor en les seves assignatures. Sempre et recordarem.